

İlişki Bağımlılığı Ölçütlerinin Rasch Modeliyle Değerlendirilmesi

Evaluation of Relationship Addiction Criterias with Rasch Model

Demet Havaçeliği Atlam¹, Zeki Yüncü², Tarık Totan³

ÖZET

Amaç: Araştırmada, DSM-IV'ün madde bağımlılığı tanı ölçütleri doğrultusunda partner ilişkilerindeki bağımlılığı değerlendirmek üzere önerilen 7 ölçütün Madde Tepki Kuramı kapsamında incelenmesi hedeflenmiştir.

Yöntem: Ege Üniversitesi'nin tüm fakültelerinde eğitim alan öğrenciler fakülte ve sınıf düzeyine göre randomize edilmiştir. Araştırmada 1522 kişiye ulaşılmış, 1260'ı değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde IRTPRO ve BILOG-MG programları kullanılmıştır.

Bulgular: Bu araştırmada yer alan olguların 751'i (%59.6) kadın 509'u (%40.4) erkektir. Rasch modeli analizine göre, ilişki bağımlılığı ölçütlerinden "bir ilişkiye zaman harcama" çoğunlukla "evet" olarak işaretlenmiştir (%66.5). Sonrasında, "yoksunlukla" ilgili ikinci ölçütün (%47.5) izlediği gözlenmiştir. Pearson korelasyon katsayılarının .22 ile .43 arasında Biserial madde korelasyonlarının ise .30 ile .53 arasında değiştiği bulunmuştur. İlişki bağımlılığı ile ilişkili ölçütlerin varyansları .66, standart hatası ise .71 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, ölçütlere yönelik gözlenen farklılıkların t değerinin 1.96'dan ($p < .05$) düşük bulunduğuna ve bu sebeple de istatistiksel olarak anlamlı olmadığını işaret etmektedir ($t_{1259} = .66/.71 = .93$)

Sonuç: Madde tepki kuramı kapsamında yürütülen Rasch modeline göre ölçme aracının genel anlamda güç bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır. Genç yetişkinlerin "ilişki bağımlılığı"nı gösterme eğilimlerinin DSM-IV'ün madde bağımlılığı tanı ölçütleri doğrultusunda partner ilişkilerindeki bağımlılığı değerlendirmek üzere önerilen yedi ölçütünün madde analizine göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlişki bağımlılığı, madde tepki kuramı, Rasch analizi, DSM.

ABSTRACT

Objective: In research, according to the DSM-IV diagnostic criteria proposed seven items to evaluate the addiction in partner relations within the scope of the examination of the Item Response Theory is targeted.

Method: The students, studied at all faculties of Ege University, had been randomized according to faculty and class level. 1522 people were reached and 1260 people of them were evaluated in the research. IRTPRO and BILOG-MG programs has been used the analysis of research data.

Results: Participants were 751 women (59.6%) and 509 male (40.4%). According to Rasch model analysis, "spending time to a relationship" of relationship addiction items was marked as Yes the most (66.5%). And then, second item of related to "withdrawal" (47.5%) followed by was observed. It was found to vary Pearson correlation coefficient between .22 and .43, Biserial item correlation coefficient between .30 and .53.

Variance was found .66, standart error was found .71 related to the criterias about relationship addiction. This finding was pointed out that t value of observed differences for the criterias was found less than 1.96 ($p < .05$) and for that reason it was not statistically significant ($t_{1259} = .66/.71 = .93$).

Conclusion: It was determined that measuring tool was generally difficult according to rasch model that carried out within the scope of item response theory. It was concluded that show trends of relationship addiction of young adults were low according to item analysis of seven criterias which were recommended to evaluate relationship addiction according to DSM-IV substance dependence criterias.

Key Words: Relationship addiction, item response theory, rasch analysis, DSM.

¹ Araş. Gör. Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü Madde Bağımlılığı A.D.

² Doç. Dr. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları A.D.

³ Doç. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.D.

Address reprint requests to:
Araş. Gör. Demet Havaçeliği Atlam; Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı A.D., İzmir - TURKEY

E-mail address:
demet.havacelig@ege.edu.tr

Phone:
+90 (232) 390 16 07 / 1607

Date of submission:
February 2, 2015

Date of acceptance:
February 26, 2015

GİRİŞ

İnsanlar, maddelere bağımlı olabildiği gibi ilişkilerinde partnerlerine (eşine, sevgilisine) bağımlı olabilmektedir. İlişki bağımlılığında, bağımlı olunan eşin, kişinin hayatını nasıl etkilediği ve ona yüklediği anlam kişinin yaşadığı sorunun şiddetinin belirleyicisidir (1). İlişki bağımlılığı, “kişinin hayatla bağlantısını kesen tek taraflı kahredici bir durum” olarak tanımlanmıştır. İlişki beklenmedik bir şekilde sonlandığında, ilişki bağımlılığı yaşayanlarda yoksunluk gelişebilir. Bu bireyler, ilişki sonlandığında vücutlarından ya da varlıklarından adeta bir parça kaybediyormuş duygusuna kapılırlar (2).

İlişki bağımlılığının klinik görünümünün temel özellikleri, sağlıklı ilişkilerin peşinden sürüklenip gitmek, acı veren ilişkileri sonlandıramamak, eşin yokluğunda acı çekip takıntılı bir şekilde ona ihtiyaç duymak, ilişkiyi hayatının merkezi haline getirmek olarak sıralanabilir (3,4).

İlişki bağımlılığının, etkisi altında kalma, direnç, yoksunluk, aşırma, bağımlılık, saplantı, zorlantı, gizlilik ve kişilik değişimi olarak sıralanan dokuz özelliği tanımlanmıştır (5,6). Kişinin bağımlı olduğu partneriyle ilgili tatmin edici hisleri ve takıntılı düşünceleri aşırma (craving) olarak tanımlanabilir (7). Partnere duyulan karşı konulmaz istek, tıpkı maddeye duyulan istek ve aşırma gibidir (8). Ayrılık durumunda kişinin, kaybedilen ilişkinin özlemini çekmesi, eroin kullanıcılarının madde olmadığında yaşadığı aşırma benzetilir. Yoksunluk durumunda bağımlılığının derecesine bağlı olarak depresyon, şiddet, yalnızlık, kronik boşluk, haz kaybı gibi duygulara yol açabilir (9), intihar düşünceleri bile söz konusu olabilir (5).

İlişki bağımlılığı gerçekliğin çarpıtılması, risk alma ve kontrol kaybı gibi karakteristik özellikleri içinde barındırır (10). Bu kişilerin duyguları sıklıkla saplantılıdır ve öz denetimleri dışındadır. İlişkiye yönelik, duygu, düşünce ve tutumlarının zaman zaman rahatsız edici olduğunu kabul etmelerine rağmen bu tutumlarını devam ettirirler (11). İlişkilerdeki tatminsizliğe rağmen, bağımlılar ilişkiyi sürdürmeye ve katlanmaya devam ederler (12). Bu durum, bağımlılığın önemli ölçütlerinden biri olan “fiziksel ve psikolojik problemlere rağmen ısrarlı bir istek duyma ve davranışın

devam ettirilmesi” maddesiyle açıklanabilir (4).

Dizinde, ilişki bağımlılığını ölçen bir güvenilirliği geçerliği yapılmış bir değerlendirme bataryası ya da kriterlerin değerlendirilmesine yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi araştırmacıların bu durumun tanımlanmasında bir uzlaşa sağlayamamalarıdır. Bunun sonucunda ilişki bağımlılığı, eş bağımlılık (13), mania aşk (14), patolojik aşk (15) gibi farklı terminolojik terimlerle tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu kavramlar birbiriyle benzeşen ve farklılaşan özellikler taşımaktadır. Patolojik aşk ve mania (bağımlı/sahiplenici) aşkta, aşk ilişkisinin varlığı ön plandadır. “Mania”, ilişkilerde tükenme noktasında yoğunlaşma ve sevilen kişinin tamamen kuşatılmasıdır. Uyku, açlık ve günlük yaşamdaki diğer ilgi alanları tutku ile yer değiştirmiştir (16). Mania aşkta, partnere odaklanma, onun ilgisini çekmek için aptalca şeyler yapma, heyecandan uyuyamama, ilişkide problemler varsa bedensel semptomlar yaşama ve intihar etmeyi düşünmeye kadar giden bir klinik görünüm söz konusudur (17). Bağımlı aşk, kıskanç, güvensiz yani patolojik bir aşk türü olarak tanımlanmıştır (18). Bunun yanı sıra patolojik aşk, DSM-IV madde bağımlılığı ölçütleri ile tanımlanmaya çalışılmaktadır (15). Eş bağımlılığında ise kişiler, sigara, alkol, kumar vb. bağımlısı ya da kötüye kullanımı (şiddet, ihmal vb.) olan kişilerle kendilerini adadıkları bir ilişki yaşamaktadır (19). Bu tip ilişki modelinde de aşkın varlığından söz edilemez. Bunun yanı sıra eş bağımlılığının, Peele’nin ilişki bağımlılığı kavramı ile güçlü bir benzerliği olduğu da ifade edilmiştir (20).

Saptayabildiğimiz kadarı ile ilişki bağımlılığı ilk kez Reynaud ve ark. (3) ile Sussman (21) tarafından bağımlılık kapsamında değerlendirilerek DSM-IV’ün madde bağımlılığı ölçütleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışmada amaç, Reynaud ve ark. tarafından önerilen 7 ölçütün ilişki bağımlılığını ölçmedeki etkinliğinin değerlendirilmesidir. Gerek Türkiye’de gerekse dünyada güvenilirliği ve geçerliği yapılmış bir ölçek bulunmamaktadır. Araştırma, ilişki bağımlılığı kriterlerinin ilk kez değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Ölçütlerin ilişki bağımlılığını ölçmede yeterliliğini değerlendirmede Rasch analizi kullanılmıştır. Rasch analizi, ölçme aracındaki kategorilerden birine cevap verme

olasılığına göre yetenek ve madde zorluğu arasında bir fonksiyon oluşturarak maddelerin niteliğini belirlemeye yarayan bir analiz tekniğidir (22,23).

YÖNTEM

Örneklem Tasarımı ve Veri Toplama

Çalışma evrenini, Ege Üniversitesi'nin tüm fakültelerinde okuyan 21.419 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada 1.434 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Bu sayının belirlenmesinde güç analizi kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü, %95 güven aralığı, hata payı 0.05 ve tolerans oranı 0.025 olarak hesaplanarak belirlenmiştir. Araştırmanın ilk basamağında pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamada, ekibimiz tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen ölçütler çeşitli fakültelerde okuyan 60 öğrenciye sorulmuştur. Uygulama sonrasında da iyi anlaşılamayan ölçütler, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki bir akademisyenin desteğiyle yeniden gözden geçirilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında da Ege Üniversitesi'nin tüm fakültelerinde okuyan öğrenci sayısını temsil edecek oranda fakülte ve sınıf düzeyine göre randomizasyon yöntemi kullanılarak belirlenmiştir.

Araştırma ile ilgili alınan 12.07.2012 tarihli Etik Kurul Kararı (Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu) ve belirlenen öğrenci sayıları resmi yolla ilgili birimlere gönderilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Uygulama, aydınlatılmış onam ve gönüllük ilkesi doğrultusunda 2012 Aralık-2013 Ocak döneminde sınıf ortamında araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir ve uygulama sonunda 1.522 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada, demografik bilgi formu ve ilişki bağımlılığı ölçütleri (Tablo 1) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, 18-35 yaş aralığında olan, cinsiyetini belirten, en az bir kere partner ilişkisi yaşadığını bildiren kişiler (%87) çalışmaya alınmıştır. Cinsiyetini belirtmeyen 11 kişi, hiç ilişki yaşamadığını ifade eden 197 kişi (%13) ve ilişki bağımlılığı ölçütlerini tamamlamayan 54 kişi değerlendirmeye alınmamış olup 1.260 kişinin verileri analiz edilmiştir.

Ölçme Araçları

İlişki Bağımlılığı Ölçütleri: Reynaud ve çalışma arkadaşları tarafından DSM-IV tanı ölçütlerinden yola çıkılarak önerilen ilişki bağımlılığı ölçütleridir (3). Ölçütler, ekibimiz tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve bağımlılık alanında çalışanlara danışılmıştır. Tablo 1'de DSM-IV tanı ölçütleri kapsamında belirlenen ilişki bağımlılığı ölçütleri yer almaktadır. 7 ölçütten 3 ve üzerini işaretlerin DSM-IV' te olduğu gibi bağımlılık olarak kabul edilebileceğini önermişlerdir. İlk 5 ölçüt, bağımlılık tanı ölçütleri, son 2 ölçüt, güvensiz bağlanma biçimleri ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 1: İlişki Bağımlılığı Ölçütleri

	Evet	Hayır
1. Sevdığınız bir kişinin (partner,sevgili vb) yokluğunda (yoksunluk sendromu gibi) acı çeker, sıkıntı yaşar mısınız ya da bu durumdan kurtulmak için takıntılı bir şekilde ona ihtiyaç duyar mısınız?		
2. Bu ilişkiye (gerçek veya düşünsel olarak) zamanınızın büyük bölümünü harcar mısınız?		
3. İlişkiniz, sosyal (aile/arkadaş), mesleki (eğitim) ve boş zaman etkinliklerinizin süresinde azalmaya ya da niteliğinde bozulmaya yol açar mı?		
4. İlişkinizin yoğunluğunu azaltmak veya ilişkinizi kontrol etmek için, sürekli bir istek duyar, çaba harcar mısınız? Eğer çaba harcıyorsanız bu çabanızın boşuna olduğunu düşünür müsünüz?		
5. Bu ilişkinin yarattığı sorunlara rağmen, ilişkiyi sürdürmekte ısrar eder mısınız?		
6. İlişkilerinizde aşağıdakilerden herhangi biriyle tanımlanan bağlanma zorlukları var mıdır? (Daha ayrıntılı bilgi için 3 ve 5. maddelere bakınız)		
6a. Devamlı bir bağlanma dönemi olmadan, tekrarlayan coşkulu aşk ilişkileri yaşar mısınız?		
6b. Güvensiz bağlanma olarak tanımlanan, tekrarlayan acı veren aşk ilişkileri yaşar mısınız?		

Kişisel Bilgi Formu: Araştırma kapsamında toplanan veri de katılımcıların cinsiyet ve yaşları gibi kişisel bilgileri açık uçlu ve kapalı uçlu iki soruyla belirlenmiştir. Ayrıca bu formda katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmaları yönünde bilgilendirme ve onay almaya yönelik içerikte yer almıştır.

Analiz Yöntemleri

Klasik test kuramındaki yetersizliklerden dolayı ortaya çıkan madde tepki kuramındaki Rasch modeli, ölçme aracındaki sorulara yanıt verenlerin, bir özelliği niteleyen kategorilerden birini seçme olasılığından yola çıkarak, yetenek ve madde zorluğu arasında bir fonksiyon oluşturan ve maddelerin niteliğini belirlemeye yarayan bir analiz tekniğidir (22,23). Genel anlamda, herhangi bir madde ile bireylerin yetenekleri ya da kişilik özellikleri arasındaki ilişki anlaşılmasına çalışmaktadır (24). Bireysel farklılıkların incelenmesine olanak tanıyan madde tepki kuramında, bireylerin ölçme konusu olan iki kategorili örtük özelliklerinin tahminini Rasch modeli sağlamaktadır (22,25,27). Bununla birlikte bireyin performansını, tutumunu ya da algısını ölçmede istatistiksel bir uygulama olan Rasch modeli, madde zorluk düzeylerini örneklemiden, yetenek düzeyini ise ölçme aracından bağımsız değerlendirme olanağı tanımaktadır (23,26). Bu sebeplerden dolayı, ilişki bağımlılığı kriterlerine ait maddeleri incelemede Rasch modelinin kullanımı tercih edilmiştir. Araştırma verisinin analizinde madde tepki kuramına yönelik analizler IRTPRO ve BILOG-MG yazılımlarından yararlanılarak yapılırken katılımcılara ait bilgilerin belirlenmesi, veri girişinin yapılarak veri dönüşümünün sağlanması SPSS programı aracılığıyla yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 1260 kişinin, 751'i kadın (%59.6) 509'u ise erkektir (%40.4). 18-35 yaş aralığında olan katılımcıların yaş ortalamaları 21.2 ± 2.09 'dur (Kadın= 20.8 ± 1.8 ; erkek = 21.8 ± 2.2).

Partner ilişkilerinde yetişkinlerin ilişki bağımlılığı

gösterme eğilimlerini belirlemeye yönelik DSM-IV bağımlılık tanı ölçütleri doğrultusunda önerilen yedi ölçütü incelemek amacıyla Madde Tepki Kuramının tek parametrelili lojistik (one-parameter logistic) modeli olan Rasch Analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırma katılımcılarının ilişki bağımlılığı düzeylerini belirlediği öngörülen evet ve hayır olarak ikiden seçmeli kategorideki 7 ölçüte ait yanıtlarda evet seçeneğini işaretleyenler 1, hayır seçeneğini işaretleyenler ise 0 puan almışlardır.

BILOG ve IRTPRO ile elde edilen analiz çıktıları tablo 2'de sunulmuştur. İlişki bağımlılığı ölçütlerini evet olarak işaretleyen bireylerin en çok ikinci ölçütü işaretledikleri (%66.5; n= 838), bunu sırasıyla birinci (%47.5; n= 599), beşinci (%38.3; n= 483), üçüncü (%37.6; n= 474), dördüncü (%28.8; n= 364), altıncı/a (%22.8, n= 287) ve altıncı/b (%21.8; n= 275) ölçütlerinin izlediği gözlenmektedir. Bu sonuçlara göre katılımcıların üçte ikisi; ikinci ölçütü, hemen hemen yarısı; birinci ölçütü evet olarak işaretlerken, bu oran altıncı ölçütün a ve b düzeylerinde beşte bire kadar gerilemektedir. Ayrıca bu oran, beşinci ve üçüncü ölçütler için üçte bir düzeyinden biraz fazlayken, dördüncü ölçütte üçte bir düzeyinden biraz azdır. Maddeler arasında evet seçeneğinin en çok işaretlendiği madde 2'ye (PCT= 66.5) en yakın madde 1 (PCT= 47.5) olarak belirlenirken, bu sıralamayı benzer işaret düzeylerine sahip olan madde 5 (PCT= 38.3) ve madde 3 (PCT= 37.6) takip etmekte, arkalarından madde 4 (PCT= 28.9) azalarak gelirken en az işaretlenme düzeyine sahip olan maddelerin madde 6a (PCT= 22.8) ve madde 6b (PCT= 21.8) olduğu anlaşılmaktadır. Madde güçlükleri incelendiğinde araştırmada katılımcılar için en kolay maddenin madde 2 (b= -.69) olduğu, arkasından madde 1'in (b= .09) geldiği bunları sırasıyla madde 5 (b= .49), madde 3 (.50), madde 4 (b= 1.03) ve madde 6b'nin (b= 1.04) izlediği, en güç maddenin ise katılımcılar arasında madde 6a'nın (b= 1.87) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte klasik madde analizlerinden olan Pearson korelasyon katsayıları .22 ile .43 arasında, Biserial madde korelasyonlarının ise .30 ile .53 arasında değişmektedir.

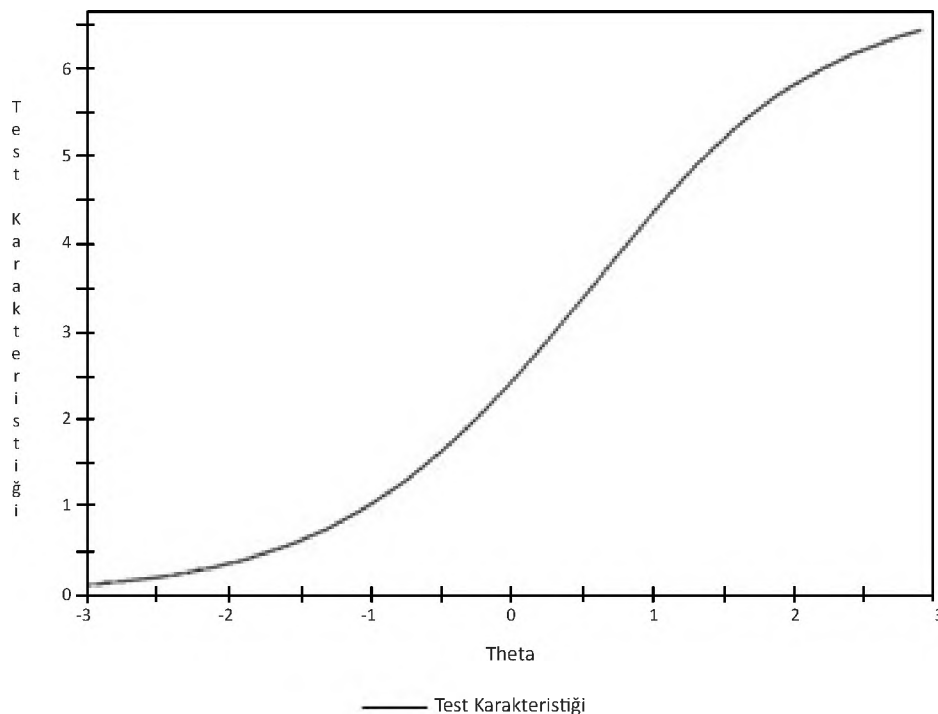
Tablo 2: Ölçütlerin Tek Parametrelili Lojistik Modele Göre Klasik Madde Analizi

	b	s.e.	Right	PCT	Logit/1.7	Pearson	Biserial
Madde 1	0.09	0.05	599	47.5	.06	.42	.53
Madde 2	-0.69	0.07	838	66.5	-.40	.35	.45
Madde 3	0.50	0.06	474	37.6	.30	.41	.52
Madde 4	1.03	0.10	364	28.9	.53	.33	.43
Madde 5	0.49	0.06	483	38.3	.28	.37	.48
Madde 6a	1.87	0.23	287	22.8	.72	.22	.31
Madde 6b	1.04	0.08	275	21.8	.75	.43	.30

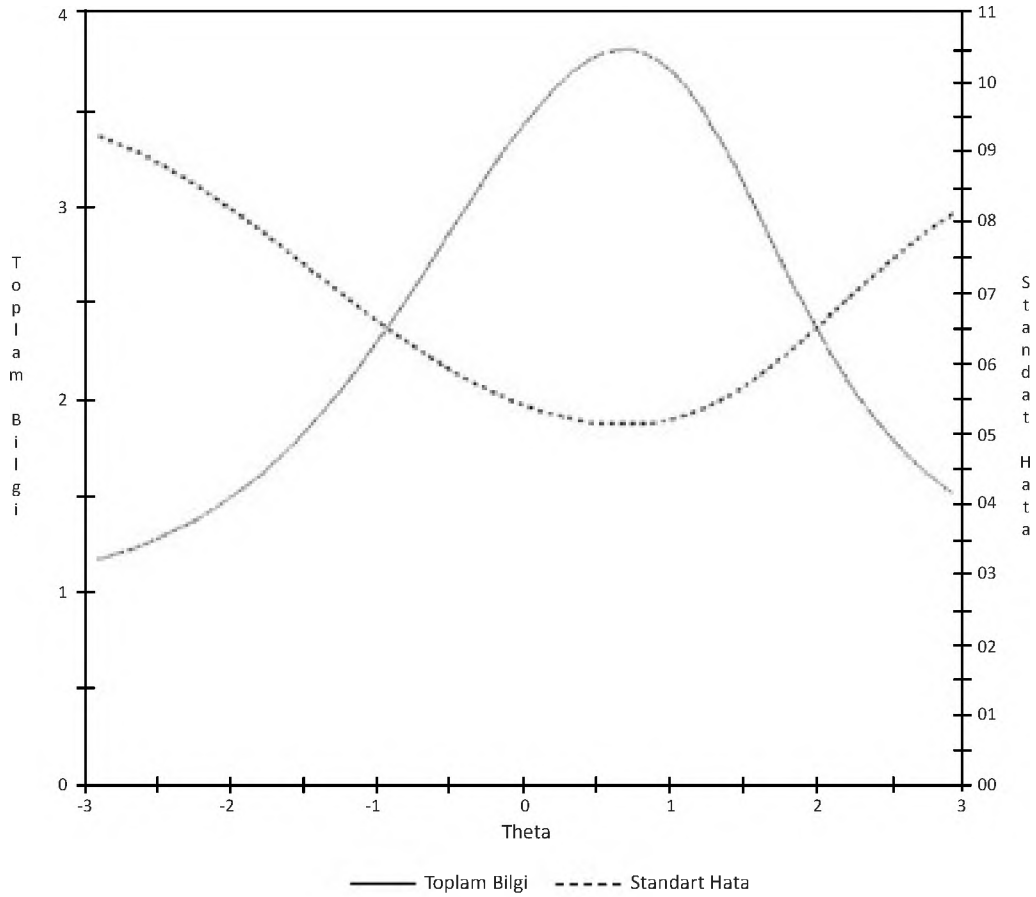
İlişki bağımlılığına yönelik genç yetişkinlerin ölçütlere ait varyanslarının .66, standart hatanın ise .71 olduğuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, genç yetişkinlerin partnerlerine bağımlılık geliştirme düzeylerine yönelik ölçütlerde gözlenen farklılıkların t değeri için önem düzeyi olan 1.96'dan ($p < .05$) küçük olduğunu, bu sebeple de istatistiksel olarak anlamlı olmadığına işaret etmektedir ($t_{1259} = .66/.71 = .93$). Tahmin edilen varyans kullanılarak hesaplanan () standart sapma değeri 8.12'dir. BILOG-MG ile ulaşılan Rasch modeli tahmin katsayılarının işaret ettiği madde güçlük parametre tahminlerinin (b) -.69 ile 1.87 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu aralık dikkate alındığında ortalama madde güçlük tahmininin .59 olduğu ve bu değere en yakın ilişki bağımlılığı ölçütlerinden olan madde 3'ün olduğu görülmektedir. Ayrıca ilişki bağımlılığı düzeyi ortalama düzeyde olan bir bireyi temsil eden 0 logit değeri ve ortalama madde güçlüğü değeri olarak .59

değeriyle, Rasch modelinin logistik tanımlanması tekrar hesaplandığında .37 değerine ulaşılmıştır. Bu değer ilişki bağımlılığı düzeyi ortalama düzeyde olan bir bireyin ortalama güçlükteki bir maddeyi doğru cevaplama olasılığını göstermektedir.

Rasch analizi sonucunda χ^2 değerinin 233.51 ($p = .000$), G2 katsayısının 219.84, serbestlik derecesinin 113 olduğu belirlenirken, RMSEA değerinin .03 olduğuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara ek olarak -2log katsayısının 10083.90 olduğuna ulaşılırken Akaike Bilgi Ölçütünün 1011.90, Bayesian Bilgi Ölçütünün ise 10183.84 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca güvenilirlik yedi ölçüte ait indeksi de .67 olarak hesaplanmıştır. Şekil 1'de yer alan ilişki bağımlılığı değerlendiren 7 ölçütün madde karakteristik eğrisi maddelerin genel anlamda kolay olduğuna işaret ederken, Şekil 2 ise ölçme aracının standart hata değerine göre güvenilirliğin daha büyük olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 1: İlişki Bağımlılığı Ölçütlerinin Madde Karakteristik Eğrisi

Şekil 2: İlişki Bağımlılığı Ölçütlerinin Logit Yetenek Güçlükleri P (x=1)

TARTIŞMA

İlişki bağımlılığı ölçütleri, DSM-IV bağımlılık tanı ölçütlerinden yola çıkılarak önerilmiştir. Bu çalışma, ölçütlerin, ilk kez değerlendirilmesi nedeniyle önemlidir. Dizinde ilişki bağımlılığına yönelik herhangi bir ölçek bulunmaması bu alanda yapılan çalışmalar açısından kısıtlayıcıdır. Bunun yanı sıra ilişki bağımlılığının yaygınlığına ilişkin herhangi bir veri bulunmamaktadır. Ölçütler her ne kadar tanı koymaya yönelik olsa da güvenirlik ve geçerliği yapılmış bir ölçeğin bulunmaması tanı koymayı da zorlaştırmaktadır.

İlişki bağımlılığı kavramına ilişkin ilk özellikler Peele (1) ve Cowan-Kinder (1985) tarafından bildirilmiş ve 1990 yılında bir araştırmada önerilen ölçütler kullanılarak bağlanma stilleri ile ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir (17). Bu araştırmada önemli sonuçlar elde edilse de bu ölçütler, klasik test kuramı kapsamında güvenirliği ve geçerliği yapılmış bir ölçek özelliği taşımamaktadır.

İlişki bağımlılığı kavramı takıntılı aşk, mania aşk (14) eş bağımlılık (codependency) (13) özellikleriyle de ilişkilendirilmiştir. Bir başka çalışmada ise DSM-IV madde bağımlılığı ölçütleri ile patolojik aşkın karakteristik özellikleri karşılaştırılarak patolojik aşk tanımlanmıştır. Bu özelliklerin de aşk bağımlılığı ölçütleri ile benzerliği dikkat çekmektedir (15). DSM-IV bağımlılık kriterleri kapsamında ise ilk kez Sussman (4) ile Reynaud ve ark. (3) tarafından değerlendirilmiştir. Her iki çalışmada önerilen ölçütler arasında benzerlik dikkat çekicidir. Sussman'ın kriterlerinde bağımlılık ölçütlerinden biri olan "tolerans"ın vurgulanması önem taşımaktadır. Fakat Reynaud'un ölçütlerinin uygunluğu ve Türkçe'ye çevrildiğinde partner ilişkilerine vurgu yapması açısından araştırmanın amacına daha uygundur.

Araştırma kapsamında oluşturulan partner ilişkilerinde bağımlılığı değerlendiren yedi ölçütün psikometrik özellikleri modern test teorisi kapsamında Rasch modeli kullanılarak incelenmiştir. Ortalama madde güçlük tahmininin sıfırdan büyük olduğu dikkate

alındığında araştırma katılımcıları arasındaki genç yetişkinlerin partner ilişkilerinde bağımlılık gösterme durumlarına ait ortalama güçlükteki bir maddeyi doğru bulma yönünde yanıt verme olasılıkları yüzde ellinin altındadır. Bu sonuç doğrultusunda madde tepki kuramı kapsamında testin genel anlamda güç bir ölçme aracı olduğu, diğer bir ifadeyle partner ilişkilerine bağlanmada genç yetişkinlerin bağımlılık göstermeme eğilimlerinin yedi ölçüte dayalı madde temelinde düşük olduğu sonucu çıkarılabilir.

Rasch modeli sonucunda ölçütlere ait madde güçlükleri incelendiğinde madde 2 hariç diğer maddelerin hepsinin pozitif yönde olduğu görülmektedir. Bu sonuç katılımcıların ilişkilerine gerçek ve düşünsel olarak zaman ayırmalarında zorluk yaşadıkları ancak partner ilişkilerinin sosyal, mesleki ve boş zamanlarını etkilenmesinde, ilişkilerini kontrol altına almada çaba harcamalarında, ilişki sorun yaratsa bile ilişkilerini sürdürmeye çabalamalarında, bağlanma zorluklarıyla coşkulu ve güvensiz aşka yönelik bağlanma sorunları yaşamada daha kolay kararlar verdikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte sevdikleri bir kişinin yokluğunda acı çekme, sıkıntı yaşama ya da bu durumdan kurtulmaya yönelik takıntılı bir biçimde partnerlerine ihtiyaç duymada kolay ve ya zor yönde davranış sergilemedikleri anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında DSM-IV tanı ölçütlerinde yer alan bağımlılık ölçütleri doğrultusunda geliştirilen yedi ölçütü değerlendirme de ikiden seçmeli yanıtlarla yedi ölçüt incelenmiştir. İleri ki araştırmalar da, bu yedi ölçüte ait içerik daha fazla işaret değişikene ayrılarak derecelendirme dörtlü ya da Likert tipine dönüştürüldükten sonra ölçme aracının klasik test kuramı kapsamında psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve bilişsel düzeyde tipik davranışları değerlendiren bir yapıya kavuşturulması önerilmektedir. Bu kapsamda, yürütülecek çalışmalarda temel bileşenler analizi, betimleyici faktör analiziyle toplanabilirlik, tek boyutluluk, faktörleşme ve olası alt boyutlar hakkında daha detaylı bilgi sağlanacaktır. Ayrıca doğrulayıcı faktör analiziyle de DSM-IV tanı ölçütlerinden hareketle kuramsal temeli oluşturulan yapıya yönelik doğrulanmadüzeyiincelenebilir. Ayrıcabağımlıolarak kabul edilebilecek bireyleri nitelemede kesim noktası belirlemek amacıyla norm çalışmalarının yapılması da, gelecek araştırmalar için görgül bilgi sağlayacaktır.

TEŞEKKÜR

Reynaud ve arkadaşlarının belirlediği 7 ölçütün Türkçe'ye çevrilmesinde katkıda bulunan Ege Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Nevin YILDIRIM KOYUNCU'ya teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- 1- Peele S, Brodsky A. Love and Addiction New York: Taplinger; 1975.
- 2- Peele S, Brodsky A. Love Can Be An Addiction, Interpersonal Heroin, Psychology Today, August 1974; 22-26.
- 3- Reynaud M, Karila L, Blecha L, Benyamina A. Is Love Passion an Addictive Disorder?. The American Journal of Drug and Alcohol Abuse 2010; 36: 261-267.
- 4- Sussman S. Love Addiction: Definition, Etiology, Treatment, Sexual Addiction, Compulsivity. The Journal of Treatment and Prevention 2010; 17:1: 31-45.
- 5- Griffin-Shelley E. Sex and Love: Addiction, Treatment, and Recovery. New York: Praeger Publishing; 1991.
- 6- Griffin-Shelley E. Outpatient Treatment of Sex and Love Addiction. New York: Praeger Publishing; 1993.
- 7- Fisher HE. Broken Hearts: The Nature and Risks of Romantic Rejection, Romance and Sex in Adolescence and Emerging Adulthood: Risk and Opportunities. Booth A. Crouter, AC (editor). London: Lawrence Erlbaum Associates; 2006.
- 8- Halpern HM. Sevgi Arsızları. Çelebi AA (Çeviren). İstanbul: Kuraldışı Yayınları; 2001.
- 9- Hall J. Surviving Withdrawal: The Break Up Workbook for Love Addicts. E-book; 2010 www.loveaddictionhelp.com
- 10- Fisher HE, Brown LL, Aron A, Strong G, Mashek D. Reward, Addiction, and Emotion Regulation Systems Associated with Rejection in Love. Journal of Neurophysiology 2010; 104: 51-60.
- 11- Tallis F. Love Sick, Love as Mental Illness. New York: Thunder's Mouth Press; 2005.
- 12- Schaeffer B. Sevgi mi Bağımlılık mı?. Akyüz G

- (Çeviren). İstanbul: Yakamoz Yayınları; 2011.
- 13- Hemfelt R, Minirth F, Meier PD. Love is a Choice: Recovery for Codependent Relationships. Nashville: Nelsonword Publishing; 1989.
 - 14- Hendrick S, Hendrick C. Liking Romantic Love with Sex: Development of the Perceptions of Love and Sex Scale. *Journal of Social and Personal Relationships* 2002; 19: 361-378.
 - 15- Sophia EC, Tavares H, Zilberman ML. Pathological Love: Is It A New Psychiatric Disorder?. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 2009; 29(1):55-62.
 - 16- Lee JA. The Colors of Love: An Exploration of the Ways of Loving. Ontario, Canada: New Press; 1973.
 - 17- Feeney JA, Noller P. Attachment Style As A Predictor of Adult Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* 1990; 58: 281-291.
 - 18- Lee JA. Love Styles: The Psychology of Love. Sternberg RJ, Barnes ML (Editors). New Haven: Yale University Press; 1988.
 - 19- Beattie M. İlişkilerde Bağımlılığa Son. Öztürk N (Çeviren). İstanbul: Ganj Yayınları; 2012.
 - 20- Berks J. Crazy Love. *Massey University, Arts in History*, 2009; 104-114.
 - 21- Amerikan Psikiyatri Birliği (1994) Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Dördüncü Baskı. Köroğlu E (Çeviren Editör). Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 1995.
 - 22- Kline TJB. Psychological Testing: A Practical Approach To Design And Evaluation. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2005.
 - 23- Elhan AH, Atakurt Y. Ölçeklerin Değerlendirilmesinde Niçin Rasch Analizi Kullanılmalıdır? (Why is it Necessary to Use Rasch Analysis when Evaluating Measures?). *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 2005; 58: 47-50.
 - 24- Demars C. Item Response Theory. New York: Oxford University Press; 2010.
 - 25- Atar B. Tanımlayıcı ve açıklayıcı madde tepki modellerinin TIMSS 2007 Türkiye matematik verisine uyarlanması. *Eğitim ve Bilim* 2011; 36(159): 255-269.
 - 26- Tesio L. Measuring behaviours and perceptions: Rasch analysis as a tool for rehabilitation research. *Journal of Rehabilitation Medicine* 2003; 35(3): 105-115.
 - 27- DeVellis RF. Ölçek Geliştirme. Kuram ve Uygulamalar. Totan T. (Çeviren Editör) Ankara: Nobel Akademik, 2014..